

След като не са ни дадени възможности да правим собствени проучвания на собствената си култура, ние можем да влияем върху проучванията на външните лица или като им сътрудничим, или като им отказваме сътрудничество. Слава богу, никой не може да принуди циганите да станат обекти на проучване. Сътрудниченето е необходимо за успеха на проучването на външните лица, когато изследват толкова различна култура, каквато е циганската. Като циганка бих желала да завърша с кратък коментар за това как едно външно лице би могло да постигне успешно сътрудничество с циганите. Сигурна съм, че много от моите коментари могат да се разгърнат, така че да обхванат и други управлявани малцинства и за проучванията върху тях.

Основни предпоставки за проучване на циганите

Макар и да не притежавам адекватна академична подготовка за да говоря върху самите изследователски методи, бих желала да изтъкна, че не всички са подходящи за изследване на циганите. Когато се подбира подходящ метод трябва да се вземат предвид особените черти на циганската култура. Една от тях е, че допускането на външни лица в циганския свят вероятно е много по-трудно, отколкото при много други култури. Трябва да се избягва безкритичната употреба на писмени извори. Критичното отношение към изворовия материал предпазва от повтаряне на чужди грешки и неточности. Изследователят трябва да осъзнава собствените си предразсъдъци и нагласи, така че те да не влияят върху процеса на проучване и анализите нито съзнателно, нито даже несъзнателно. Абсолютно условие за успех на проучване на циганите е приемането на същността на циганското, културата на циганите и тяхната жизнена ситуация. Сътрудничеството с циганите е абсолютно необходимо за откриване на същността на циганското, така че тя да бъде предадена на нецигани. Следователно: